

HISTORIA TXATALAK

Arrikruzeko
HILARRIA

>Goiko argazkiko harri bitxi honek egiten die ongi-etorria bisitariari Arrikruzeko harrera edo interpretazio gunean. 2008an, ustekabean, Arrikruzeko lizunean aurkitu zutenaren erreplika da.

Ez dago garbi zein den bere jatorria. Garai batean ohikoa izaten zen kurtzeak jartzea eguraldi txarrak eta gaitzak uxatzeko; baita Mari jainkosaren boterea gutxitzen saiatzeko ere. Horren lekuko Aloña aldeko Gaiztazulon agertutako burdinezko bi gurutzeak, izan ere, Anbotoko Señoriaren Oñatiko gordeleku garrantzitsuen Gaiztazuloko leizea da.

Bestalde, Arrikruzeko baserrietako bat, Arabara zihoan Kalahorrako galtzada ondoan zegoen benta bat izan zen eta, baliteke, bat-batean hildako bidaiariren baten oroimenez bide ertzean jarraitako gurutzea izatea ere.

Gaur egun gehien bat Nafarroa eta Ipar Euskal Herriko hilerrietan geratzen baldin badira ere, garai batean Gipuzkoa eta Bizkaian ere zabaldua zeuden, eta hilerrietan ez ezik, bide ertzeetan ere ohi-koak izaten ziren.

Arantzazu

> Jerardo Elortza

Oñatiko baserri-giroko auzoen artean gazteena da Arantzazu, ofizialtasunari dagokienean behinik behin. Badakigu XV. mendearen azken herenetik aurrera, izan direla goiko paraje haietan ermitatxo bat hasieran, eta ondoren elizak, komentuak, kolegio-seminarioak edota bentak nahiz ostatuak, aldaketa askorekin gaur egunera arte iritsi zaizkigunak, hainbat erreketak, arazo, buruhauste eta gorabehera gaindituz.

Auzoa, ordea, berandu eratu zen ofizialki: XX. gizaldiko lehen hamarkadan. Aurretik Uribarri Goikoa edo Uribarri Suso legez ezagutzen zen. Egia esan, oso baserri gutxi jaso ziren XIX. mendera arte, herriko kontzejuak ez baitzuen hartarako baimenik ematen. Izan ere, inguru hura herriko esparru babestua genuen: ardi, zaldi eta ganaduentzako larre ugari zegoen korta borobil askotan, eta ikazkintzarako zein eraikuntzarako baso zabalak: pagadiak eta hariztiak batez ere.

Bentak eraikitzea zilegi zen, bidazti eta mandazainen mesedetan. Bi oso antzinakoak ditugu auzo honetan, Arantzazu bera baino zaharragoak: San Juan Artiakoa, auskalo noizkoa, eta Arrikruzekoa, XV. mendeko lehen erdialdekoa, biak Oñatitik Arabara Katilluiturritik gora doan bidean, sasoi bateko Kala-

AUZORIK AUZO

horra galtzada ospetsuan. Gesaltzako benta, Arrikruzetik Arantzazurako lehenengo galtzada zabaldua eta gero egin zen; eta eliza-komentu ingurukoak ere XVI.etik aurrera, garai eta epe desberdinetan.

**Arantzazuk,
eliz inguruaz
aparte ere,
era askotako
edertasunak
eta altxorrak
eskaintzen
dizkigu**

Benta izan gabeko lehen baserri arantzazuarra XVIII.ean jasoarazi zuten Albitxuriko kortan Oñatiko jauntxo Lazarragarrek, hori bai, herriko kontzejuarekin luzaroan auzitan jardunda. Albitxuriren ondoren laster etorri ziren Arrola biak, eta XIX.ean Azpilleta biak, Arendui, beste bi Albitxuri, Kortakogain, Beilloga biak, Soroandieta, Unaiñena (Zapiarbe orain), Aizkirri biak, Peña-culo (gerora Zelaizabal beheratxoago) eta Gomistegi. Gehienak kortak izandako lursailetan daude. Mendietxebarri (Kuturrolatza edo Miñerua ere deitzen dena) XX. gizaldiaren hasieran altxatu zuten.

Hain ezagunak diren Arantzazuko eliza-komentu, kulturgune, parke-txe, ostatu eta jatetxeek aparte, auzo honek era askotako edertasunak eta altxorrak eskaintzen dizkigu: Duru eta Eskista aldeko artzain-lekuak euren txabolekin, Aloña aldeko gailurrak, paisaia zoragarriak, ikuspegi liluragarriak, Iturrigorri-Gazteluaitz inguruko baso trinkoak, Artasoko txoko magikoak, monumentu megalitikoak, eta beste mila bazter erakar-garri.

Eta ezin aipatzeke utzi beste aberastasun preziatu batzuk: Arantzazuko auzotarrek, gizon nahiz emakumeek, euren informazioekin oñatiarroi eta euskaldun guztioi lagatako euskal berba, kanta, bertso, ipuin eta beste mila jakingarri, Kandido Izagirre, Luis Villasante, Julian Alustiza, Bitoriano Gandiaga eta abarren lanetan betiko bilduta geratu zaizkigunak.

ARRIZABALAGA
Aroztegia

PAKITA
Altzariak

Berezaio Ind. 10
Tel. 943 78 14 64

Sta. Marina, 6
Tel. 943 78 02 21

BILKALDE ALTZARIAK • ALTZARI RUSTIKOAK • NEURRIKIN ENPATRIKORIKO ALTZARIAK

IRAZOLA
Okindegia

Larriño buzoa, 44
Tel.: 943 78 25 97
Mug.: 688 630 754
OÑATI

Bizitzeko egia, egurrezko lapezon